

nie istotny walor praktyczny, chociaż, co należy podkreślić, Autor dokonuje też oceny zasadności przyjętych rozwiązań. Z kolei w rozdziale VI zawarte zostały rozważania stanowiące niejako uzupełnienie do zagadnień wcześniej poruszanych i podjęta została w nim kwestia odpowiedzialności prawnej ciężącej na podmiotach, które decydują się na wprowadzenie do obrotu nowej żywności.

Autor bardzo obszernie korzysta z literatury i orzecznictwa, a szczególnie cenne jest ogromne wykorzystanie literatury niemieckojęzycznej, co w polskich opracowaniach z zakresu prawa żywnościowego nie jest częste. Niewątpliwie recenzowana książka stanowi bardzo dobrą podstawę dla dyskusji dotyczących nowej żywności i źródło inspiracji do prowadzenia dalszych badań dotyczących nie tylko nowej żywności, ale w ogóle prawa żywnościowego. Jednocześnie stanowi ona cenną pomoc dla praktyki stosowania prawa żywnościowego.

Podsumowując, książka Ł.M. Sokołowskiego zasługuje na wysoką ocenę. Stanowi ona niezwykle wartościowe opracowanie, godne polecenia każdemu, kto interesuje się problematyką prawa żywnościowego.

PAWEŁ WOJCIECHOWSKI
orcid: 0000-0002-0520-9263

Anna Kapała, *Status prawny agroturystyki (studium prawnoporównawcze)*, Wydawnictwo Prawnicze IURIS sp. z o.o., Poznań 2017, ss. 220.

W wielu krajach Unii Europejskiej, a zwłaszcza we Włoszech, działalność agroturystyczna cieszy się dużą popularnością. Jest ona czynnikiem aktywizacji ekonomicznej i społecznej regionu, przyczyniającym się do poprawy jakości życia oraz pracy ludności wiejskiej, zwiększenia dochodów rolników, promocji terenów wiejskich oraz lokalnych tradycji. Ustawodawca włoski, uwzględniając potrzeby producentów rolnych i osób korzystających z tej formy wypoczynku, wprowadził szczegółowe przepisy poświęcone agroturystyce. W Polsce nie ma ani definicji „agroturystyki”, ani odrębnej ustawy, a regulacje prawne są rozproszone w wielu aktach. Brakuje także literatury, poza artykułami samej Autorki, dlatego z uznaniem należy przyjąć wydanie recenzowanej książki.

Praca ma charakter prawnoporównawczy, co niewątpliwie jest jej walorem. Autorka nie tylko dokonuje analizy przepisów unijnych, ale także zestawia regulacje polskie i włoskie. Te ostatnie stanowią doskonały punkt odniesienia dla oceny rodzimych rozwiązań i sformułowania wniosków *de lege ferenda*, zwłaszcza w zakresie sformułowania definicji agroturystyki i kryteriów jej wykonywania. Ustawodawca włoski uregulował agroturystykę w odrębnej ustawie ramowej nr 96/2006. W tym akcie normatywnym zawarta została nie tylko definicja agroturystyki, ale także różne jej aspekty, m.in. cele, jakie państwo wyznacza agroturystyce, kryteria i granice jej wykonywania, aż po aspekty podatkowe, administracyjne i higieniczno-sanitarne (s. 47 i n.).

Problematyka statusu prawnego agroturystyki jest złożona i wieloaspektowa. Autorka skupiła się nie tylko na pojęciu turystyki wiejskiej oraz agroturystyki (i kryteriach jej wyodrębnienia), zasadach jej rozpoczęcia, ale także omówiła aspekty higieniczno-sanitarne i administracyjnoprawne, ubezpieczenie społeczne rolników, zagadnienia prawnopodatkowe czy wreszcie wsparcie finansowe. Analiza wymienionych zagadnień służyła określeniu statusu prawnego agroturystyki i udzieleniu odpowiedzi na pytanie, czy i w jakim stopniu ustawodawca wspiera i uprzywilejowuje rozwój tej formy działalności (s. 16). Kapała nie poprzestaje na przedstawieniu regulacji prawnych oraz poglądów doktryny, ale – co należy podkreślić – prezentuje także swoje stanowisko i uzasadnia je, co stanowi dużą wartość tej publikacji. Impонуje swoboda, z jaką Autorka porusza się po bogatym ustawodawstwie włoskim oraz dorobku doktryny tego kraju.

Trudno w ramach recenzji odnieść się do wszystkich zagadnień poruszonych w książce. Warto jednak zwrócić uwagę na kilka kwestii.

Już w rozważaniach wstępnych Autorka podkreśliła, że termin „agroturystyka” to neologizm, wywodzący się z prawa włoskiego, w którym pojawiły się pierwsze regulacje dotyczące tej działalności. W Polsce jest on powszechnie używany w języku polityki i ekonomii, jednak nie występuje w przepisach prawa (s. 10). Według Autorki agroturystyka polega na wynajmie pokoi, sprzedaży domowych posiłków i innych usług związanych z pobytem turystów, wykonywanych przez rolnika w prowadzonym przez niego gospodarstwie rolnym (art. 3 ustawy o swobodzie działalności gospodarczej). Propozycja ta nie straciła na ważności i aktualności po wejściu w życie ustawy z 6 marca 2018 r. Prawo przedsiębiorców⁶. Ustawodawca powtarza w tym zakresie wspomniany zakres usług związanych z pobytem turystów, zawarty w uchylonej już ustawie o swobodzie działalności gospodarczej.

Na uwagę zasługują rozważania Autorki dotyczące kwalifikacji agroturystyki jako działalności rolniczej. Kapała swoje przemyślenia rozpoczyna od prezentacji szerokiej definicji działalności rolniczej w prawie włoskim, obejmującej nie tylko działalności z natury rolnicze, ale także tzw. działalności powiązane. Co prawda, te ostatnie nie mają charakteru rolnego i kwalifikowane są jako rolnicze, jeżeli spełniają określone kryteria powiązania z działalnością rolniczą. Została do nich zaliczona również agroturystyka, uzyskując w ten sposób status prawny działalności rolniczej (s. 10 i n.). Wprowadzenie szerokiej definicji działalności rolniczej we Włoszech, pojęcia „rolniczych działalności powiązanych” oraz kryteriów powiązania umożliwiła przedsiębiorcy rolnemu wykonywanie działalności handlowej i usługowej, jaką jest m.in. turystyka, bez ryzyka utraty szczególnej pozycji prawnej, uprzywilejowanej w stosunku do przedsiębiorcy handlowego. Agroturystyka, która należy do działalności powiązanych z działalnością rolniczą, musi być wykonywana w ramach organizacji stworzonej do prowadzenia podstawowej działalności rolniczej przy wykorzystaniu gospodarstwa rolnego (s. 57 i n.). Oferowanie zatem przez przedsiębiorcę rolnego noclegów i wyżywienia turystom, bez wykorzystania w przeważającej mie-

⁶ Dz.U. z 2018 r., poz. 646 ze zm.

rze dóbr własnego gospodarstwa rolnego, nie kwalifikuje się jako agroturystyka i nie spełnia kryterium powiązania wynikającego z art. 2135 włoskiego k.c. Jest wtedy uważane za działalność handlową (s. 59 i n.). Wyjątek od wymogu powiązania z gospodarstwem rolnym dotyczy np. wycieczek, imprez sportowych, turystyki konnej, usług rekreacyjnych organizowanych dla agroturystów przez przedsiębiorcę rolnego (s. 59 i n.).

Autorka podjęła także próbę określenia w sposób w miarę pełny i usystematyzowany higieniczno-sanitarnych oraz administracyjnoprawnych uwarunkowań agroturystyki. W tym zakresie niezbędne było odwołanie się do wielu aktów prawnych, a przede wszystkim do polskiej ustawy z 25 sierpnia 2006 r. o bezpieczeństwie żywności i żywienia. Autorka wskazała na początku rozdziału, że produkty żywnościowe, z których przygotowywane są posiłki dla turystów, jak i same dania, powinny odpowiadać określonym normom z zakresu prawa żywnościowego. Wymagania muszą także spełniać osoby mające styczność z przygotowywaną żywnością, pomieszczenia oraz urządzenia związane z żywnością. W dalszej części zaprezentowane zostały higieniczno-sanitarne wymogi prowadzenia agroturystyki w prawie włoskim, a także administracyjnoprawne obowiązki prowadzenia agroturystyki w prawie polskim i włoskim. Ciekawe są rozważania Autorki na temat HACCP. Zwróciła ona uwagę, że rozporządzenie (WE) nr 852/2004 r. akcentuje potrzebę zapewnienia elastycznych wymogów HACCP dla potrzeb małych przedsiębiorstw, a w niektórych sytuacjach, żeby monitorowanie krytycznych punktów kontroli mogło być zastąpione dobrą praktyką higieny (s. 81 i nn.). Słusznie podkreśliła, że rygorystyczne przepisy stanowią utrudnienie w małych przedsiębiorstwach, które nie są w stanie ponieść wysokich kosztów wdrażania systemu HACCP (s. 82).

W książce przybliżone zostały także aspekty prawnopodatkowe. Autorka podjęła próbę dokonania oceny i starała się ustalić, czy i na ile regulacja podatkowa sprzyja prowadzeniu agroturystyki. Przeanalizowała polskie i włoskie regulacje podatkowe w zakresie agroturystyki. Taka konfrontacja pozwoliła na sformułowanie w podsumowaniu ciekawych wniosków. Jeżeli chodzi o przepisy polskie, Autorka słusznie zwróciła uwagę na problemy interpretacyjne związane ze zwolnieniem z podatku dochodowego od osób fizycznych pięciu pokoi wykorzystywanych w agroturystyce. Regulacja prawna uzależnia bowiem przyznanie wspomnianego zwolnienia od spełnienia wielu warunków (m.in. owe pomieszczenia są w budynkach mieszkalnych położonych na terenach wiejskich w gospodarstwie rolnym). Pokoje mogą być wynajmowane jedynie turystom i ta preferencja podatkowa obejmuje także dochody ze sprzedaży im posiłków domowych. Konsekwencją niezaliczenia agroturystyki do działalności rolniczej jest brak całkowitego zwolnienia agroturystyki z podatku dochodowego od osób fizycznych. Według art. 2 ust. 1 ustawy z 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych⁷ przepisów tego aktu prawnego nie stosuje się do przychodów z działalności rolniczej, z wyjątkiem przychodów z działów specjalnych produkcji rolnej. Interesujące są także rozważania dotyczące podatku VAT.

⁷ T.j. Dz.U. z 2018 r., poz. 1509 ze zm.

Na szczególną uwagę zasługuje rozdział obejmujący podsumowanie polskiej regulacji agroturystyki, a także wskazanie podobieństw i różnic między polskimi a włoskimi przepisami, oraz ocena regulacji polskiej na tle włoskiej. W oparciu o przeprowadzone rozważania Autorka zaprezentowała propozycje *de lege ferenda* dotyczące wprowadzenia ustawy o agroturystyce oraz zmian w obowiązujących rozwiązaniach prawnych. Poprzeć należy postulat Anny Kapały dotyczący wdrożenia szerokiej definicji działalności rolniczej do krajowego ustawodawstwa, obejmującej inne aktywności o charakterze usługowym i handlowym, w tym agroturystykę, rozumianą jako działalność objętą rolnym reżimem prawnym. Trafny jest także wniosek odnośnie do zawarcia w jednym akcie prawnym (ustawie) szczegółowej i usystematyzowanej regulacji z zakresu agroturystyki, rozszerzającej i dywersyfikującej katalog aktywności wykonywanych przez rolnika. Takie działania legislacyjne może korzystnie wpłynąć zarówno na kondycję ekonomiczną gospodarstw, jak i na całe obszary wiejskie (s. 184 i n.).

Rozważania Anny Kapały są przemyślane, a argumentacja rozbudowana. Docenić należy umiejętność syntezy, jasność i umiejętność prowadzenia interesujących rozważań prawnoporównawczych. Argumentacja jest logiczna, bogato udokumentowana odwołaniami do literatury i orzecznictwa. Wąlor książki polega m.in. na zaproponowaniu teoretycznego nowoczesnego modelu prawnego agroturystyki. Jak słusznie wskazała Autorka, ma to być model „najkorzystniejszy z punktu widzenia wartości, które ma chronić i promować, biorąc pod uwagę zarówno potrzeby i interesy rolników z jednej strony, a turystów z drugiej, a także sektora rolnego, obszarów wiejskich oraz charakter istniejącego systemu prawnego, w tym zasad prawnych (uczciwej konkurencji, równości wobec prawa) i instytucji prawa rolnego” (s. 185 i n.).

Recenzowaną książkę należy uznać za wartościową, oryginalną i udaną próbę ujęcia bardzo złożonego zagadnienia agroturystyki. Niewątpliwie jej przygotowanie nie było zadaniem łatwym ze względu chociażby na pewną nowość, jak też rozproszenia regulacji prawnych i skąpej polskiej literatury prawniczej. Publikacja wzbogaca doktrynę prawnorolną i żywnościową. Przyczyni się także do rozwiązywania problemów występujących w praktyce. Szczególnie ważne są wnioski *de lege ferenda*; warto, by polski prawodawca wykorzystał je w pracach nad odrębną ustawą o agroturystyce. Z tych wszystkich powodów publikacja zasługuje na bardzo pozytywną ocenę i jest ważnym głosem w dyskusji nad nowym prawnym modelem agroturystyki.

ANETA SUCHOŃ

orcid: 0000-0002-5410-7853